

Kön, resultat och urval

Pojkar och flickor presterar olika bra i skolan. I grundskolan har flickor i genomsnitt högre betyg än pojkar. Detta gäller i nästan alla ämnen. Flickor har också högre betyg på nationella prov, men där är skillnaderna mycket mindre. Av dem som fick ett lägre slutbetyg i matematik än motsvarande betyg på det nationella provet under fjolåret var drygt 60 procent pojkar och resultaten för de andra provämnena var ungefär desamma. Kvinnor har också högre betyg i gymnasiet, vilket bl a innebär att de har bättre möjligheter att få tillträde till högre utbildning. Men urval till högskolan görs också via prov och provresultaten visar på det omvända förhållandet, nämligen att män har högre poäng. Till en del beror detta förstås på att kvinnor har högre betyg och inte behöver göra provet för att få tillträde till högre utbildning, men även när man jämför kvinnor och män med samma betygsmedelvärden har männen i genomsnitt bättre provresultat.

Varför är det så att män förefaller göra bättre ifrån sig på prov medan kvinnor har högre betyg? En förklaring, som observerats av bl a psykologer, kan vara att män tenderar att vara mera konkurrensinriktade än kvinnor. I jämförelse med kvinnor presterar män (i genomsnitt) bättre i konkurrensmiljöer än i situationer där inslag av konkurrens saknas. Även ekonomer har studerat detta, bl a genom att jämföra pojkars och flickors prestationer i löpning under olika premisser. Pojkar presterar generellt sett bättre när de tävlar, medan flickor presterar sämre eller lika bra. Om det är så att prov upplevs mer som tävling än vad underlagen för betyg gör, blir utfallet att prov gynnar pojkar i förhållande till flickor. Om betygs-kriterierna är diffusa tenderar tävlingsinslaget att nedtonas, vilket kan gynna flickor i högre utsträckning än pojkar. Man brukar säga att betygs-skilnaderna mellan könen tenderar att utjämnas på gymnasiet och den förklaring som ofta framförs är att pojkar mognar senare än flickor. Under den senaste tioårsperioden har dock betygs-skilnaderna på gymnasiet ökat något. Skillnaderna är nu ungefär desamma som på grundskolenivå. En förklaring är förmodligen den förändrade programstrukturen på gymnasiet som bl a inneburit ökade valmöjligheter. En annan förklaring kan vara det förändrade betygssystemet.

Det faktum att urval till högre utbildning görs med hjälp av flera instrument har betydelse inte bara för den sociala snedrekryteringen (som tanken ursprungligen var), utan det har också betydelse för könsfördelningen på olika utbildningar. Kanske är det den senare betydelsen som i dag är det huvudsakliga motivet till att använda högskoleprov i antagningen. Som

exempel kan här nämnas individer antagna till ekonomiprogram under mitten av 1990-talet. Drygt hälften av männen antogs på basis av betyg medan mer än 80 procent av kvinnorna var betygsantagna. Detta innebär att förändringar i kvotgruppernas storlek eller vilka instrument som används för antagning kommer att ha stor betydelse för könsfördelningen på universitetens utbildningar. Befintlig forskning visar dock att betygen på ett bättre sätt än högskoleprovet förutsäger framgång i högre utbildning och högskoleprovet har följaktligen kritiserats. Men i stället för att minska antagningen via prov bör provet rekonstrueras och kanske t o m göras obligatoriskt. På så sätt kan en könsmässig snedrekrytering undvikas.

Magnus Wikström